Socialutskottets betänkande

1978/79:33

med anledning av motioner om vissa resurs- och organisatoriska frågor m. m. på arbetsmiljöområdet

Motionerna

I motionen 1978/79:605 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att arbetarskyddsstyrelsens skyddsanvisningar och lokala skyddsföreskrifter översätts till de vedertagna vanligaste invandrarspråken,

2. att riksdagen som sin mening uttalar att kostnaderna härför bör bestridas med medel ur arbetarskyddsfonden.

I motionen 1978/79:792 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås, såvitt här är i fråga (yrkandena 1, 3, 4, 6–8, 10–12), att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär

1. att den lokala fackföreningen får vetorätt angående löneformen vid arbeten som är förenade med olycksfallsrisk och att detta införs i arbetsmiljölagen,

3. att minst en tiofaldig säkerhetsmarginal tillämpas vid fastställande av hygieniska gränsvärden utgående från lägsta kända nivå som misstänks ge akut eller kronisk skadlig påverkan samt att den preciserade dokumentationen bakom varje gränsvärde offentliggörs,

4. att representanter för arbetsgivarparten utesluts från beslutsrätt i arbetarskyddsstyrelsen och att de fackliga representanterna får kvalificerad majoritet i såväl arbetarskyddsstyrelsens styrelse som yrkesinspektionsnämnderna,

6. att den lokala fackföreningen i stället för yrkesinspektionen beslutar om när arbetet kan återupptas efter det att skyddsombud stoppat arbetet på grund av fara,

7. att arbetarskyddsstyrelsen skyndsamt utarbetar föreskrifter om kraven på den psykosociala arbetsmiljön så att ramlagen fylls med innehåll,

8. att alla anställda får obligatorisk tillgång till företagshälsovård fr. o. m. 1985 samt att företagshälsovården samordnas med landstingens verksamhet och att företagshälsovårdens personal anställs via landstingen men ansvarar för en kommitté som är till sin majoritet sammansatt av fackföreningsmedlemmar utsedda av de lokala fackorganisationerna,

10. att en utredning tillsätts för att planera högskoleanknuten utbildning för skyddsombud på betald arbetstid,

11. att kraftigt utvidgade och förlängda kurser erbjuds företagshälsovårdens personalkategorier,

12. att ekonomiskt stöd erbjuds de fackliga organisationer och förbund

som önskar starta ett fackligt miljöinstitut för forskning, information och utbildning.

I motionen 1978/79:1071 av Åke Gillström (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning av hur samhället kan underlätta anskaffandet av glasögon för personer i behov av arbetsglasögon.

I motionen 1978/79:1635 av Karin Nordlander m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om ökade insatser för forskning om rygg- och lyftområdet och åtgärder för att utarbeta normer för högsta tillåtna tyngd vid manuella lyft.

I motionen 1978/79:1668 (motivering i motionen 1978/79:1666) av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) hemställs att riksdagen beslutar hos regeringen anhålla om sådana åtgärder att AMU-elevernas skyddsombud ges samma utbildningsmöjligheter som skyddsombuden på den reguljära arbetsmarknaden och att de erhåller samma status som dessa.

I motionen 1978/79:1833 av Ivar Nordberg m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående behovet av en aktiv bullerbekämpning.

Översättning av skyddsanvisningar m. m.

Frågan om översättning av arbetarskyddsstyrelsens skyddsanvisningar m. m. har utförligt behandlats av socialutskottet i betänkandet SoU 1978/79:11 (s. 1–4). Utskottet, som avstyrkte ett motionsyrkande att skyddsanvisningarna skulle översättas till de vanligaste invandrarspråken, anförde bl. a. följande i sitt av riksdagen godkända betänkande (s. 9).

Utskottet instämmer i att det är angeläget att man även i fortsättningen uppmärksammar invandrarnas särskilda behov av information i arbetarskyddsfrågor. Det framhölls i propositionen om arbetsmiljölag m. m. att invandrarna ofta hamnar i sådana arbeten och på sådana arbetsplatser som inte är attraktiva för den inhemska befolkningen. Det finns en viss koncentration av utländska medborgare till arbetsplatser med utpräglade arbetsmiljöproblem. Detta ställer ökade krav framför allt på den lokala skyddsorganisationen. Såsom också framhölls i propositionen måste bl. a. uppmärksammas att varningsskyltar och liknande är begripliga också för utländska arbetstagare och att bruksanvisningar för användning av tekniska anordningar och hantering av farliga ämnen vid behov finns även på invandrarspråken. I annat sammanhang har man vidare tagit upp frågan om utbildning av ytterligare s. k. arbetsplatstolkar. Nya arbetsrättskommittén har föreslagit att sådan tolk skall kunna anlitas som sakkunnig och biträde åt facklig förtroendeman.

Utskottet konstaterar att frågan om information till utländska arbetstagare således redan har uppmärksammats i olika hänseenden. Vidare finns ett flertal av arbetarskyddsstyrelsens anvisningar tillgängliga i populariserad form och i sådan form även översatta till olika invandrarspråk. Med hänsyn

härtill och då fortlöpande insatser görs på området får syftet med motionen delvis anses tillgodosett. Utskottet vill samtidigt framhålla att översättningsverksamhet givetvis inte får ersätta nödvändig undervisning i svenska språket. Att en invandrare kan svenska så att han förstår innehållet i t. ex. skyddsanvisningar och så att han kan kommunicera med skyddsombud och andra som svarar för skyddsfrågor innebär enligt utskottets mening den bästa garantin för att han skall kunna arbeta under säkra förhållanden på sin arbetsplats. Goda kunskaper i svenska är också nödvändiga för att bryta utvecklingen mot att invandrarna koncentreras till mindre eftersökta arbeten eller arbetsplatser. Det sagda står inte i motsättning till det förhållandet att information på utländska språk ofta är nödvändig. Enligt utskottets uppfattning är det emellertid knappast realistiskt att tänka sig att man översätter alla förekommande skyddsanvisningar till de olika invandrarspråken. En mer framkomlig väg är den som anvisats i propositionen om arbetsmiljölag, nämligen att begagna ett särskilt introduktionsförfarande för nyanställda utländska arbetstagare. Ibland kan det även vara ändamålsenligt att anlita arbetsplatstolk. Möjligheterna härtill kommer att öka om nya arbetsrättskommitténs förslag genomförs.

Gränsvärden

I oktober 1974 utfärdade arbetarskyddsstyrelsen anvisningar nr 100 om hygieniska gränsvärden. En reviderad upplaga härav har kommit ut i juni 1978 och trädde i kraft den 1 januari 1979. Arbetarskyddsstyrelsen avser att ge ut en ny reviderad gränsvärdeslista under år 1980.

I propositionen 1976/77:149 om arbetsmiljölag m. m. diskuterades systemet med gränsvärden. Det angavs bl. a. att syftet vid fastställande av gränsvärden måste vara att gränsvärdet skall förebygga att arbetstagarna på arbetsplatsen utsätts för skadlig eller besvärande påverkan. Gränsvärdet skall vara så lågt att den, som i arbetet utsätts för en luftförorening eller annan störning som ej överstiger gränsvärdet, är skyddad mot skador eller besvär på grund av denna. Föredragande statsrådet underströk vidare att gränsvärden uttrycker minimikrav. Möjligheter måste således finnas för parterna och tillsynsmyndigheterna att – för att få till stånd en tillfredsställande arbetsmiljö – med stöd av arbetsmiljölagen kräva förbättringar som innebär att värden under fastställt gränsvärde skall uppnås.

I sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1977/78:1 (s. 22) anslöt sig socialutskottet till de i propositionen angivna riktlinjerna för arbetet med gränsvärdesfrågor. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen förelåg ett motionsyrkande om att arbetarskyddsstyrelsen skulle åläggas att genomföra en generell sänkning till högst en fjärdedel av då gällande gränsvärden för att minska riskerna och för att öka den s. k. säkerhetsfaktorn. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet och anförde bl. a.:

Arbetet med gränsvärdesfrågor sker fortlöpande som en viktig del av arbetarskyddsstyrelsens verksamhet. Det kan därför förutsättas att såväl de av motionärerna framförda kraven beträffande ändringar i och utvidgning av gränsvärdeslistan som liknande krav från andra håll, t. ex. från de fackliga

organisationerna, kommer att uppmärksammas av arbetarskyddsstyrelsen i detta arbete och prövas mot bakgrund av de i propositionen angivna riktlinjerna för arbetet och det vid varje tidpunkt föreliggande vetenskapliga underlaget.

Offentliggörande av dokumentationen bakom varje gränsvärde

Dokumentationen bakom gränsvärdena är allmänna handlingar och därmed i princip tillgängliga för allmänheten. Inskränkningar i rätten att ta del av handlingarna regleras i sekretesslagstiftningen.

I betänkandet SoU 1977/78:1 (s. 24) behandlade utskottet ett motionsyrkande att arbetarskyddsstyrelsen skulle åläggas redovisa den dokumentation som ligger till grund för varje enskilt gränsvärde. Socialutskottet, som avstyrkte motionen, anförde bl. a.:

Beträffande frågan om dokumentation framhåller departementschefen att det som grundval för gränsvärdena måste finnas ett väl fungerande dokumentationssystem, men att denna fråga torde få lösas efter flera linjer. En allmän kartläggning på det kemiska området har påbörjats inom ramen för produktkontrollnämndens verksamhet med upprättande av det s. k. produktregistret som avses omfatta ca 60 000 produkter, och en uppbyggnad sker f. n. av ett informationssystem för miljövården (MI). Av betydelse är vidare den kontinuerliga förstärkningen av arbetarskyddsstyrelsens resurser. I propositionen framhålls dock att det forskningsmässiga underlaget för fastställande av gränsvärden fortfarande bara finns i relativt begränsad omfattning och att det krävs forsknings- och utvecklingsinsatser på en mängd områden.

Hösten 1978 behandlade socialutskottet en motion (1977/78:705) om att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att en särskild utredning tillsattes med uppgift att komma med förslag som syftar till en god och snabb information från den yrkesmedicinska forskningen om arbetsmiljöriskerna. Utskottet konstaterade i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1978/79:14, rskr 31, att det krävdes en effektiviserad verksamhet i fråga om dokumentation och sammanställning av forskningsresultat i mera lättillgänglig form samt en utökad informationsspridning som är anpassad till bl. a. olika avnämargrupper. En utgångspunkt för informationsspridningen borde enligt utskottet vara att all tillgänglig forskningsinformation skall spridas fortlöpande till den som berörs därav. En väl fungerande forskningsbevakning och informationsspridning syntes dock svår att genomföra utan en föregående översyn av de på många håll pågående aktiviteterna på informationsområdet. De i motionen aktualiserade frågorna borde enligt utskottet göras till föremål för en utredning.

Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen

Enligt förordningen (1972:164, ändrad senast och omtryckt 1978:436) med instruktion för *arbetarskyddsstyrelsen* är styrelsen central förvaltningsmyndighet för ärenden om arbetarskydd, utom i fråga om arbete som är att hänföra till skeppstjänst. Styrelsen är chefsmyndighet för yrkesinspektionen. Den skall vidare svara för ett informationssystem om arbetsskador (från den 1 januari 1979). Ledamöter av styrelsen är en generaldirektör, som är styrelsens ordförande, en överdirektör, som är styrelsens vice ordförande, och högst nio andra ledamöter, vilka utses av regeringen. Av de särskilt utsedda ledamöterna utses två efter förslag av LO, en efter förslag av TCO, en efter förslag av SACO/SR, två efter förslag av SAF och en efter gemensamt förslag av statens arbetsgivarverk, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Enligt förordningen (1973:847, omtryckt 1977:1169, ändrad senast 1978:437) med instruktion för *yrkesinspektionen* utövar inspektionen tillsyn över efterlevnaden av arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen. Vidare utövar inspektionen inom sitt verksamhetsområde tillsyn över efterlevnaden av lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor och i anslutning därtill meddelade föreskrifter. Yrkesinspektionen har dessutom uppgifter inom ramen för arbetarskyddsstyrelsens informationssystem om arbetsskador (från den 1 januari 1979). Vid yrkesinspektionen finns nitton yrkesinspektionsdistrikt, vilka omfattar ett eller flera län. I varje distrikt finns en distriktschef och en yrkesinspektionsnämnd. Yrkesinspektionsnämnden avgör vissa i 12 § särskilt angivna viktigare grupper av ärenden. Ärende hos yrkesinspektionen som inte skall avgöras av yrkesinspektionsnämnd avgörs av distriktschefen ensam.

Yrkesinspektionsnämnden består av distriktschefen, som är nämndens ordförande, och åtta andra ledamöter, vilka utses av arbetarskyddsstyrelsen. Av dessa ledamöter utses två efter förslag av LO, en efter förslag av TCO, en efter förslag av SACO/SR, två efter förslag av SAF, en efter förslag av statens arbetsgivarverk och en efter gemensamt förslag av Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

I samband med tillkomsten av arbetsmiljölagen (1977:1160) diskuterades även arbetstagarrepresentationen i arbetarskyddsstyrelsen och i yrkesinspektionsnämnderna. Föredragande statsrådet anförde härom följande (prop. 1976/77:149 s. 351).

> TCO har fört fram den synpunkten att arbetstagarrepresentationen i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna bör förstärkas. Enligt LO bör övervägas lämpligheten av att ändra yrkesinspektionsnämndernas sammansättning så att arbetstagarna får majoritet. Dessa synpunkter ger mig anledning framhålla att arbetsmiljölagen ju syftar till att ge garantier för att arbetstagarna skall kunna arbeta under tillfredsställande arbetsmiljöförhållanden. För att goda resultat skall kunna uppnås i arbetarskyddsmyndigheternas verksamhet är det viktigt att myndigheternas avgöranden omfattas med förtroende av alla dem som berörs. Enligt min mening

åstadkoms detta bäst genom att man inte ger markerad övervikt åt någon sida vad gäller representationen. Jag vill tillägga att en allsidig representation utan stark markering av partsintresse synes vara en förutsättning för att bestämmelserna om fullföljd av talan mot arbetarskyddsmyndigheternas beslut skall kunna utformas på sätt förordas i ett följande avsnitt.

Frågan om sammansättningen av arbetarskyddsstyrelsens verksstyrelse och yrkesinspektionsnämnderna behandlades hösten 1978 av socialutskottet i det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1978/79:11.

I en motion föreslogs att de fackliga representanterna skulle besätta tre fjärdedelar av styrelse- och nämndposterna i arbetarskyddsstyrelsen och i yrkesinspektionsnämnderna. Utskottet anförde (s. 10):

Som närmare redovisats i ett föregående avsnitt (s. 6) är bestämmelserna om sammansättningen av arbetarskyddsstyrelsens verksstyrelse och av yrkesinspektionsnämnderna så formulerade att arbetstagar- och arbetsgivarintressen getts i stort sett lika tyngd. Detta motiverades i samband med tillkomsten av arbetsmiljölagen med att det var viktigt att myndigheternas avgöranden omfattades med förtroende av alla som berördes. Detta skulle bäst åstadkommas genom att man inte gav någon sida markerad övervikt vad gäller representationen. Utskottet anser att dessa synpunkter fortfarande äger giltighet. Liksom tidigare vill utskottet dessutom framhålla att ett förtroendefullt samarbete mellan arbetstagare och arbetsgivare är en förutsättning för att arbetet med att skapa en god arbetsmiljö skall bli framgångsrikt. Utskottet vill också erinra om att lagstiftningen på arbetslivets område under 1970-talet gett de fackliga organisationerna en starkare ställning. Ett viktigt led i detta är att skyddsombudens ställning inom skyddsarbetet ytterligare stärkts. Utskottet avstyrker på grund av det anförda motionen i här aktuell del (yrkandet 1).

Lokal skyddsverksamhet

I 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen (1977:1160) föreskrivs att, om visst arbete innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och om rättelse inte genast kan uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren, skyddsombud kan bestämma att arbetet skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande från yrkesinspektionen.

Socialutskottet behandlade år 1973 (SoU 1973:25 s. 45) ett yrkande från vänsterpartiet kommunisterna om att den lokala fackföreningen och inte yrkesinspektionen skulle äga pröva det berättigade i skyddsombudets åtgärder när skyddsombudet stoppat arbete på grund av fara. Utskottet avstyrkte motionen. Med hänsyn till dels den principiella inställningen att parterna på jämställd grund skall samarbeta i arbetarskyddsfrågor, dels principen att det inom arbetarskyddslagstiftningens ram ytterst ankommer på arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen att avgöra vilka krav som från skyddssynpunkt bör ställas på arbetsplatsers utformning m. m. kunde utskottet inte biträda yrkandet om att den lokala fackföreningen skulle pröva skyddsombuds beslut att avbryta visst arbete.

År 1977 uttalade utskottet i betänkandet SoU 1977/78:1 (s. 57) att det hade samma uppfattning som år 1973 i denna fråga och avstyrkte därför ett motionsyrkande att endast lokal fackli organisation skulle få pröva skyddsombuds åtgärd.

Föreskrifter rörande den psykosociala arbetsmiljön

De centrala bestämmelserna om arbetsmiljöns beskaffenhet återfinns i 2 kap. 1 och 2 §§ arbetsmiljölagen. Där stadgas att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället (1 § första stycket). Arbetsförhållandena skall anpassas till människornas förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Det skall eftersträvas att arbetet anordnas på sådant sätt, att arbetatagare själv kan påverka sin arbetssituation (1 § andra stycket). Arbetet skall planläggas och anordnas så, att det kan utföras i en sund och säker miljö (2 §).

I den allmänna motiveringen i propositionen 1976/77:149 (s. 220–230) framhölls att det är av grundläggande betydelse att arbetsmiljölagen speglar en helhetssyn på arbetsmiljön. Väsentligt är också att i lagen slås fast att arbetsmiljön skall vara i jämnbredd med den sociala och tekniska utvecklingen i samhället och att kraven skall kunna skärpas i takt med att utvecklingen fortskrider. Man skall vidare ta hänsyn till människans förutsättningar i såväl fysiskt som psykiskt avseende. Departementschefen framhöll beträffande den psykiska sidan av arbetsförhållandena att det bör lämnas stort spelrum för fortsatt utveckling och för de fackliga organisationernas handlande. Arbetsmiljön är sålunda helt och hållet omfattad av MBL. Frågor om arbetsmiljön i vid bemärkelse behandlas även i annan lagstiftning, t. ex. lagen om anställningstrygghet och lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder. De psykiska och sociala faktorerna utgör enligt departmentschefen inte någon avskild grupp av arbetsmiljöfaktorer utan framkommer genom att arbetsmiljön betraktas från psykologisk och sociologisk synpunkt. Den psykosociala aspekten sammanfaller därför i mycket med den helhetssyn på arbetsmiljön som förordas i propositionen.

Socialutskottet anförde i betänkandet SoU 1977/78:1 (s. 17–18) bl. a. följande.

Det hade naturligtvis i och för sig varit önskvärt om det, i överensstämmelse med vad som framhållits vid remissbehandlingen av arbetsmiljöutredningens betänkande, i förslaget till AML hade gjorts ytterligare preciseringar av vilka krav som bör ställas på arbetsmiljön i psykosocialt hänseende. Samtidigt måste det emellertid konstateras att AML är avsedd att bli en ramlag och att liksom när det gäller andra arbetsmiljöfaktorer en precisering av kraven måste i väsentlig utsträckning hänskjutas till tillsynsmyndigheterna. Med hänsyn till den föreslagna konstruktionen av sanktionssystemet innebär den omständigheten att kraven preciseras först i tillämpningsföreskrifter inte att kraven är mindre bindande för arbetsgivaren. Utskottet vill också framhålla att, i den mån lagreglerna får sitt materiella innehåll genom

tillämpningsföreskrifter, det är förhållandevis lätt att få till stånd en snabb anpassning till utvecklingen, något som kan vara av särskild betydelse då det gäller psykosociala arbetsmiljöfaktorer. Utskottet vill härvid peka på den omfattande arbetslivsforskning som bedrivs och planeras. Det sagda innebär inte att utskottet tror att de mest väsentliga förbättringarna av psykosociala arbetsmiljöfaktorer kan åstadkommas genom författningsbestämmelser. Även om – som klarläggs i propositionen (s. 223) – de psykosociala faktorerna inte utgör någon avskild grupp av arbetsmiljöfaktorer, är det utskottets förhoppning att det samarbete mellan parterna på arbetsplatsen som kommer att äga rum genom MBL-förhandlingar blir av särskild betydelse för att lösa de psykosociala arbetsmiljöproblemen. Det sagda visar enligt utskottets mening att den vidgade syn på arbetsmiljön, som slås fast i AML, kommer att innebära starkt ökade krav inte bara på arbetsgivare utan även på tillsynsmyndigheterna och de fackliga organisationerna.

I budgetpropositionen 1978/79:100 bilaga 15 (s. 110–111) uppger departementschefen att den för arbetarskyddsstyrelsen yrkade resursförstärkningen skall omfatta bl. a. en ökad satsning på psykosociala frågor.

I en bilaga till arbetarskyddsverkets anslagsframställning för 1979/80 redovisas det författningsarbete som pågick inom verket den 1 juli 1978. Av den framgår bl. a. att arbete pågick med råd och anvisningar rörande anpassning av arbetsförhållandena till människans förutsättningar i psykiskt avseende. Arbetarskyddsstyrelsens målsättning är vidare att psykiska och sociala aspekter skall bevakas i allt föreskriftsarbete. I det arbete som pågår med föreskrifter rörande minderåriga och rörande ensamarbete kommer sålunda psykiska och sociala frågor att behandlas.

Företagshälsovården

En redogörelse för företagshälsovårdens organisation och för utbildningen av företagshälsovårdens personal finns i betänkandet SoU 1978/79:17 (s. 1–3), till vilket hänvisas.

Företagshälsovårdsutredningen (A 1976:01) skall överväga ett stort antal frågor med anknytning till företagshälsovården. I direktiven framhålls bl. a. att företagshälsovården är en viktig del av arbetarskyddet och liksom arbetarskyddet i övrigt har till syfte att anpassa arbetsmiljön till den enskilde. Företagshälsovården bör vara huvudsakligen förebyggande. Behovet av sjukvård bör i största möjliga utsträckning tillgodoses inom den offentliga primärsjukvården. Målet för utbyggnaden av företagshälsovården är att alla löntagare skall ha tillgång till företagshälsovård. Utbyggnaden av företagshälsovården bör liksom hittills ske på frivillighetens väg och frågor om dess innehåll m. m. regleras genom avtal och överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter. Utbyggnadstakten måste anpassas efter de resurser som kan ställas till förfogande. Direktiven innehåller vidare bl. a. ett uppdrag att pröva frågan om en ändamålsenlig fördelning och planering av läkarresurserna inom företagshälsovården. Utredningen skall även ta upp frågor

rörande utbildning av företagshälsovårdens personal.

Inom kort väntas utredningen avge ett betänkande om den yrkesmedicinska verksamheten.

Hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04) har i uppdrag att utarbeta en helt ny lagstiftning för hälso- och sjukvården. Utredningen skall även uppmärksamma frågan om företagshälsovården.

I socialutskottets betänkande SoU 1978/79:17 (s. 6) erinrade utskottet om att utbildningen av företagshälsovårdens personal hade ökat kraftigt under senare år. Utskottet anförde bl. a.

Antalet utbildningsplatser på de särskilda utbildningarna hos arbetarskyddsverket har mer än fördubblats sedan 1971. Antalet utbildningsplatser har inte helt kunnat fyllas med sökande. Förutom de av arbetarskyddsverket anordnade kurserna förekommer numera även ett stort utbud av annan utbildning av betydelse för företagshälsovården, såväl inom högskolans ram som i annan regi. Intresset för arbetsmiljöfrågor är stort bland de utbildningsansvariga på olika nivåer. Det finns skäl att anta att utbildningen i företagshälsovård och i andra arbetsmiljöfrågor ökar i den takt som f. n. är möjlig med hänsyn bl. a. till rekryteringsmöjligheterna. Utskottet vill också framhålla att företagshälsovårdsutredningen enligt sina direktiv skall ta upp bl. a. frågan om omfattningen av utbildning för personal till företagshälsovården.

Utredning för att planera högskoleanknuten utbildning av skyddsombud

Enligt 6 kap. 4 § sista stycket arbetsmiljölagen svarar arbetsgivare och arbetstagare gemensamt för att skyddsombud får erforderlig utbildning.

Arbetarskyddsstyrelsen bedriver utbildning för kvalificerade skyddsombud. För år 1979 har 290 000 kr. beviljats för en kurs med 30 deltagare.

För samordning av utbildningsverksamheten och för att ange riktlinjer för arbetsmiljöutbildningens innehåll finns en central utbildningsdelegation som är knuten till arbetarskyddsstyrelsen. I delegationen ingår bl. a. representanter för styrelsen, arbetsmarknadens parter och arbetarskyddsfonden.

Fackligt miljöinstitut

Frågan om ett fackligt arbetsmiljöinstitut har diskuterats av riksdagen i samband med tillkomsten av arbetarskyddsfonden (SfU 1971:17) och i samband med delreformen av arbetarskyddslagstiftningen år 1973 (SoU 1973:25). Riksdagen ansåg vid dessa tillfällen att det inte var lämpligt att riksdagen fattade beslut som innebar att den fackliga rörelsen ålades att starta och driva ett sådant institut utan att det torde få bli fackföreningsrörelsens egen sak att fatta beslutet härom. Frågan har även behandlats av riksdagen år 1977 (AU 1976/77:21). Riksdagen hänvisade då bl. a. till den av arbetarskyddsfonden understödda forskningen på arbetsmiljöområdet. Det fram-

hölls därvid att företrädare för arbetstagarsidan ingår i fondens styrelse. Även i samband med antagandet av arbetsmiljölagen fanns yrkande från vänsterpartiet kommunisterna om att riksdagen skulle uttala sitt stöd för inrättandet av ett fackligt arbetsmiljöinstitut. Utskottet ansåg i betänkandet SoU 1977/78:1 (s. 27) att vad riksdagen tidigare uttalat i frågan fortfarande ägde giltighet.

Forskningsrådsutredningen (U 1972:02) behandlade i betänkandet (SOU 1977:52) Forskningspolitik frågan om löntagarorganisationernas forskningsbehov. Utredningen (s. 298) avvisade tanken på att de tre stora löntagarorganisationerna bildade ett gemensamt organ för forsknings- och utvecklingsfrågor som erhöll ett samlat statsbidrag. Enligt utredningen borde i stället en strävan vara att inom ramen för existerande forskningsorgan tillgodose de uppenbara behov av stöd som föreligger för olika intressentgrupper att få sina forskningsbehov förankrade bland de aktiva forskarna. Utredningen föreslog därför att löntagarorganisationernas möjlighet att initiera forskning skulle förbättras genom ökad representation i sektoriella forskningsorgan och genom särskilt stöd till forskningsinitiering förmedlat via Centrum för arbetslivsfrågor.

I propositionen 1978/79:119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning föreslås på grundval av forskningsrådsutredningens betänkande vissa åtgärder för att förbättra planeringen inom forskningsområdet. Arbetstagarorganisationerna föreslås få ökat inflytande över beslut i forskningsfrågor. Arbetstagarorganisationerna skall således vara företrädda inom bl. a. styrelsen för teknisk utveckling (STU) och i styrelserna för instituten för kollektiv forskning (branschforskningsinstituten). Arbetstagarorganisationernas möjligheter att ta initiativ till forskning skall förbättras genom att högst 5 milj. kr. ur arbetarskyddsfonden får disponeras för stöd till detta.

Arbetsglasögon

Vid föregående års riksmöte behandlade socialförsäkringsutskottet en motion om att det skulle utredas hur samhället kan underlätta anskaffandet av glasögon för bl. a. personer i behov av arbetsglasögon. Socialförsäkringsutskottet avstyrkte motionen och anförde i sitt av riksdagen godkända betänkande (SfU 1977/78:25 rskr 249) bl. a. följande:

Riksdagen har på skäl som redovisats i inledningen till detta betänkande vid ett flertal tillfällen avslagit motioner såväl om en utvidgning av rätten till ersättning som avdrag vid taxeringen för glasögon. De skäl som riksdagen därvid åberopat äger enligt utskottets uppfattning alltjämt giltighet. Vad särskilt angår kostnader för glasögon för arbetsverksamma personer vill utskottet erinra om att det, i den mån sådana är att hänföra till skyddsglasögon, åvilar arbetsgivaren att tillhandahålla dem. Utskottet har också erfarit att arbetsgivarna i stor utsträckning åtagit sig att ersätta kostnader för glasögon som skadats på grund av arbetsförhållanden.

Den 1 januari 1979 trädde arbetarskyddsstyrelsens anvisning nr 136 Avläsning av bildskärmar i kraft. Enligt den skall arbetsgivaren tillhandahålla särskilt utprovade glasögon om den anställde har brytningsfel och får synbesvär vid bildskärmsarbete och om det inte är möjligt att flytta bildskärmen så att besvären upphör.

Normer för högsta tillåtna tyngd vid manuella lyft

Arbetarskyddsstyrelsen har i mars 1978 inlett en bred kartläggning av flera tunga arbeten för att få underlag för rekommendationer och föreskrifter för lyft. Man studerar bl. a. sjukvården och transportarbeten. En rapport har publicerats om den fysiska ansträngningen vid sophämtning i vilken man kommit fram till rekommendationer om maximering av vikten på manuellt hanterade bördor.

Vid den arbetsfysiologiska enheten i Umeå är verksamheten centrerad kring kraftergonomiska frågeställningar, framför allt belastningen av muskler och leder vid olika arbetsställningar och rörelser. Bl. a. pågår projekt som syftar till att ta fram kriterier för toleransgränser för muskelbelastning vid bl. a. hantering av lätta och medeltunga bördor. Vid arbetsfysiologiska enheten i Stockholm pågår ett forskningsprojekt om fysiologisk anpassning vid tungt lyft- och bärningsarbete.

AMU-elevernas skyddsombud

Arbetsmiljölagen gäller i princip allt praktiskt och teoretiskt arbete som utförs under utbildning. Lagen omfattar dock inte elev i lägre årskurs än årskurs 7 i grundskolan eller motsvarande. I övrigt likställs den som genomgår utbildning med arbetstagare vid tillämpning av lagens bestämmelser om arbetsmiljöns beskaffenhet, allmänna skyldigheter, farligt arbete av minderårig, tillsyn, sanktionssystem och fullföljd av talan. Den allmänna regeln i 3 kap. 1 § arbetsmiljölagen att arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö gäller också på elevområdet. Samverkansreglerna i 6 kap. arbetsmiljölagen om skyddsombud och skyddskommittéer gäller dock inte för eleverna.

Vid tillkomsten av arbetsmiljölagen anförde socialutskottet bl. a. följande i betänkandet SoU 1977/78:1 (s. 15–16).

> Utskottet anser att det finns anledning att göra viss åtskillnad mellan äldre och yngre elever när det gäller samverkansreglerna. Utvecklingen på utbildningsområdet under senare år har medfört att antalet vuxna elever ökat avsevärt. Många av dessa, t. ex. inom arbetsmarknadsutbildningen, s. k. AMU-elever, har lång erfarenhet av arbetslivet och finner det självklart att skyddsarbetet skall bedrivas på samma sätt under utbildningstiden som i arbetslivet. Även utskottet anser att starka skäl talar för att samverkansreglerna i dessa fall skall tillämpas fullt ut. Utskottet delar departementschefens

uppfattning att man beträffande AML:s tillämpning inte bör göra någon åtskillnad mellan elever som genomgår teoretisk utbildning och elever som genomgår praktisk utbildning. Man bör därför enligt utskottets mening överväga att i princip tillämpa samverkansreglerna beträffande alla vuxna elever, dvs. inom högskoleområdet samt inom den kommunala och statliga vuxenutbildningen. Även i propositionen framförs denna uppfattning (s. 202). Departementschefen anför att chefen för utbildningsdepartementet och statsrådet Mogård kommer att föreslå regeringen att uppdra åt skolöverstyrelsen och universitets- och högskoleämbetet att tillsammans med arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmarknadens parter närmare utreda dessa frågor. Utskottet utgår därvid från att vad utskottet ovan anfört kommer att beaktas i utredningsarbetet.

Skolöverstyrelsen och universitets- och högskoleämbetet har i februari 1978 erhållit regeringens uppdrag att utreda frågan om elevernas medverkan i arbetet med skolans arbetsmiljö. Utredningsarbetet pågår.

Åtgärder mot buller

Enligt 2 kap. 4 § arbetsmiljölagen skall luft-, ljud- och ljusförhållanden och övriga arbetshygieniska förhållanden vara tillfredsställande.

Arbetarskyddsstyrelsen har i mars 1976 utgett anvisningar (A 1976:110) Buller i arbetslivet. Arbete pågår inom arbetarskyddsstyrelsen med att utarbeta nya föreskrifter om ljudförhållanden. Arbetet har hög prioritet.

Arbetarskyddsfonden och arbetarskyddsnämnden har ansvarat för arbetet i branschvis sammansatta arbetsgrupper som utarbetat branschfoldrar med information om vilka tekniska åtgärder man kan vidta för att minska buller. Till materialet hör också en allmän folder om buller samt en handbok om bullerbekämpning. Materialet har sänts ut till skyddsombud, arbetsgivare och andra berörda i olika branscher. I ett antal regionvisa konferenser har materialet presenterats.

Ca 250 000 personer beräknas ha deltagit i studiecirkeln Bättre arbetsmiljö. Vid årsskiftet 1978-1979 blev vidareutbildningsmaterial om buller färdigt.

Utskottet

Under senare år har betydande insatser gjorts för att förbättra arbetsmiljöförhållandena på arbetsplatserna. En rad reformer har genomförts för att förstärka arbetarskyddet och ge arbetstagarna möjlighet att påverka förhållandena på arbetsplatserna. Reformerna har avsett såväl den lagstiftning och organisation som fordras för att skapa tillfredsställande arbetsmiljöförhållanden som insatser för utbildning och information. En ny arbetsmiljölag har trätt i kraft den 1 juli 1978. Inom arbetsmiljölagens ram ryms åtgärder mot alla slag av hälso- och säkerhetsrisker som anknyter till arbetsmiljön. Lagen är uppbyggd som en ramlag med allmänt hållna bestämmelser. Dess materiella innehåll kommer i hög grad att bestämmas av de föreskrifter som arbetar-

skyddsstyrelsen utfärdar. Inom arbetarskyddsstyrelsen pågår ett intensivt arbete med att ta fram nya föreskrifter och föreskrifter med ändringar av tidigare utgivna anvisningar. Med anledning härav har arbetarskyddsstyrelsen tillförts ökade resurser.

Informationen om den nya arbetsmiljölagstiftningen har nått ut till ett stort antal människor. Arbetsmarknadsstyrelsen har i samråd med arbetsmarknadens parter och andra intressenter bedrivit en omfattande informationskampanj kring den nya lagen.

Fr. o. m. år 1979 kommer förbättrad statistik som underlag för bl. a. forskning, föreskriftsarbete och fältverksamhet att tas fram ur det nya informationssystemet för arbetsskador.

I det följande behandlar utskottet i skilda avsnitt de i motionerna upptagna spörsmålen. Utskottet vill redan här framhålla att ett flertal av motionärernas önskemål flera gånger tidigare har prövats av riksdagen, bl. a. hösten 1977 i samband med de i prop. 1976/77:149 framlagda förslagen till arbetsmiljölag m. m.

Översättningar av skyddsanvisningar m. m.

I motionen 1978/79:605 hävdas att åtgärder bör vidtas för att olika skyddsanvisningar skall översättas till de vanligaste invandrarspråken. Kostnaden bör bestridas med medel ur arbetarskyddsfonden.

Den informationskampanj som bedrevs kring den nya arbetsmiljölagen riktade sig också till invandrarna. Informationen publicerades på fem olika språk. Under de senaste åren har arbetarskyddsstyrelsen gett ut lättlästa sammandrag av styrelsens författningar, s. k. pop-anvisningar. Totalt har 46 pop-anvisningar getts ut på främmande språk. Arbetarskyddsstyrelsen har för nästa budgetår beviljats en ökning av anslaget till information m. m. på arbetarskyddets område. Det kan således förutsättas att arbetarskyddsstyrelsen fortlöpande bevakar invandrarnas behov av information i arbetarskyddsfrågor.

Frågan om översättning av skyddsanvisningar har tidigare och senast i oktober 1978 behandlats av riksdagen (SoU 1978/79:11). I sitt av riksdagen godkända betänkande framhöll utskottet att översättningsverksamhet givetvis inte får ersätta nödvändig undervisning i svenska språket och att kännedom om svenska språket är den bästa garantin för att en invandrare skall kunna arbeta under säkra förhållanden på sin arbetsplats. Socialutskottet anförde också att det knappast är realistiskt att tänka sig att man översätter alla förekommande skyddsanvisningar till de olika invandrarspråken. Som en mer framkomlig väg pekades på möjligheten att begagna ett särskilt introduktionsförfarande för utländska arbetstagare.

Vad riksdagen sålunda tidigare uttalat äger enligt utskottets mening fortfarande giltighet. Med hänsyn härtill och då fortlöpande insatser görs på

området anser utskottet att motionen 1978/79:605 inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Lokal skyddsverksamhet

I motionen 1978/79:792 yrkandet 1 föreslås att den lokala fackföreningen får vetorätt angående löneformen vid arbeten som är förenade med olycksfallsrisk och att bestämmelser härom införs i arbetsmiljölagen.

Socialutskottet behandlade hösten 1977 ett motionsyrkande från vänsterpartiet kommunisterna om att den lokala fackföreningen skulle tillerkännas vetorätt i arbetsmiljöfrågor i vad avsåg bl. a. ackords- och prestationsarbete. Utskottet avstyrkte i sitt av riksdagen godkända betänkande (SoU 1977/78:1 s. 53) yrkandet under hänvisning till vad utskottet i betänkandet anfört om de grundläggande principerna för skyddsarbetet. Utskottet hade i angivna hänseende (s. 18) anfört att arbetsgivare och arbetstagare i samförstånd borde söka åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö och att den metod vänsterpartiet kommunisterna anvisade stod i motsats till den för arbetsmiljölagstiftningen grundläggande principen om samverkan.

Utskottet anser att dessa synpunkter fortfarande äger giltighet. Samverkan mellan arbetstagare och arbetsgivare är en förutsättning för ett framgångsrikt skyddsarbete. Arbetsgivare och arbetstagare bör i samförstånd och med avvägning av de olika intressen som måste beaktas gemensamt söka åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö. Utskottet vill också erinra om att skyddsombud och arbetstagare i vissa i arbetsmiljölagen närmare angivna fall kan avbryta farligt arbete. Utskottet avstyrker på grund av det anförda motionen 1978/79:792 yrkandet 1.

I motionen 1978/79:792 yrkandet 6 föreslås att den lokala fackföreningen i stället för yrkesinspektionen skall besluta om när arbetet kan återupptas efter det att skyddsombud stoppat arbetet på grund av fara.

Riksdagen har på skäl som redovisats i ett föregående avsnitt av detta betänkande (s. 6) tidigare avslagit likalydande motionsyrkanden (SoU 1973:25 s. 45 och SoU 1977/78:1 s. 57). Utskottet har därvid hänvisat till dels den principiella inställningen att parterna på jämställd grund skall samarbeta i arbetarskyddsfrågor, dels principen att det inom arbetarskyddslagstiftningens ram ytterst ankommer på arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen att avgöra vilka krav som från skyddssynpunkt bör ställas på arbetsmiljön. Dessa skäl äger enligt utskottets uppfattning alltjämt giltighet. På grund av det anförda avstyrker utskottet motionen 1978/79:792 i här aktuell del (yrkandet 6).

Sammansättningen av arbetarskyddsstyrelsens verksstyrelse och yrkesinspektionsnämnderna

I motionen 1978/79:792 yrkandet 4 föreslås att representanter för arbetsgivarparten utesluts från beslutsrätt i arbetarskyddsstyrelsen och att de fackliga representanterna får kvalificerad majoritet i såväl arbetarskyddsstyrelsens verksstyrelse som yrkesinspektionsnämnderna.

Som utskottet nyss anfört bygger det lokala skyddsarbetet på samverkan mellan arbetstagare och arbetsgivare. Denna princip är utgångspunkten också för tillsynsorganens arbete, och arbetstagar- och arbetsgivarintressena har därför getts i stort sett lika tyngd i arbetarskyddsstyrelsens verksstyrelse och i yrkesinspektionsnämnderna. Vid tillkomsten av arbetsmiljölagen framhölls (prop. 1976/77:149 s. 351) vikten av att myndigheternas avgöranden omfattas med förtroende av alla dem som berörs. Detta skulle bäst åstadkommas genom att man inte gav någon sida markerad övervikt vad gäller representationen. Utskottet finner inte skäl till att nu frångå denna uppfattning (se även SoU 1978/79:11 s. 11). Utskottet vill också ånyo framhålla att ett förtroendefullt samarbete mellan arbetstagare och arbetsgivare är en förutsättning för att arbetet med att skapa en god arbetsmiljö skall bli framgångsrikt. Utskottet avstyrker på grund av det anförda motionen 1978/79:792 yrkandet 4.

Gränsvärden

I motionen 1978/79:792 yrkandet 3 föreslås att minst en tiofaldig säkerhetsmarginal skall tillämpas vid fastställande av hygieniska gränsvärden utgående från lägsta kända nivå som misstänks ge akut eller kronisk skadlig påverkan samt att den preciserade dokumentationen bakom varje gränsvärde offentliggörs.

Som redovisats i ett tidigare avsnitt av detta betänkande (s. 3) är syftet med systemet med gränsvärden att förebygga att arbetstagarna på arbetsplatsen utsätts för skadlig eller besvärande påverkan. Fastställandet av gränsvärden bygger huvudsakligen på vetenskapliga överväganden av främst medicinsk natur. Anvisningarna med hygieniska gränsvärden revideras fortlöpande i takt med det vid varje tidpunkt föreliggande vetenskapliga underlaget. En reviderad upplaga av arbetarskyddsstyrelsens anvisningar om hygieniska gränsvärden (nr 100) trädde sålunda i kraft den 1 januari 1979. Arbetarskyddsstyrelsen avser att ge ut en ny reviderad gränsvärdeslista under år 1980.

Socialutskottet framhöll vid tillkomsten av arbetsmiljölagen att det kunde förutsättas att krav från bl. a. de fackliga organisationerna skulle uppmärksammas av arbetarskyddsstyrelsen i arbetet med gränsvärdeslistan. Utskottet förutsätter att det av motionärerna nu framförda kravet kommer att uppmärksammas av arbetarskyddsstyrelsen vid arbetet med revidering av gränsvärdeslistan och prövas mot de vid tillkomsten av arbetsmiljölagen

uppdragna riktlinjerna för arbetet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1978/79:792 yrkandet 3 i här aktuell del.

Beträffande frågan om dokumentation vill utskottet erinra om att riksdagen (SoU 1978/79:14, rskr 31) i november 1978 behandlade en motion om information rörande arbetsmiljöriskerna. Utskottet konstaterade att det på många håll pågick aktiviteter för att förbättra faktamaterialet om arbetsmiljöforskningen. Olika informationssystem finns redan eller är under uppbyggnad. Utskottet ansåg det dock vara viktigt att ett organ har ett övergripande och samordnande ansvar såväl för bevakning av inkommande information som för dokumentationsverksamheten. En annan viktig fråga är hur man på bästa sätt skall sprida den dokumenterade och sammanställda forskningsinformationen såväl till de skyddsansvariga på olika nivåer som direkt till de anställda. Enligt utskottet syntes en väl kvalificerad bevakning och informationsspridning svår att genomföra utan en föregående översyn av de på många håll pågående aktiviteterna på informationsområdet. De i motionen aktualiserade frågorna borde enligt utskottet göras till föremål för en utredning. Vad utskottet sålunda anfört gavs regeringen till känna. Ärendet är f. n. beroende av regeringens prövning.

Frågan om spridning av den dokumentation som ligger bakom gränsvärdena är enligt utskottets mening en fråga som bör behandlas inom ramen för den utredning som riksdagen begärt. Resultatet av utredningen bör avvaktas. Utskottet avstyrker således motionen 1978/79:792 yrkandet 3 i motsvarande del.

Den psykosociala arbetsmiljön

I motionen 1978/79:792 yrkandet 7 yrkas att arbetarskyddsstyrelsen skyndsamt skall utarbeta föreskrifter om kraven på den psykosociala arbetsmiljön.

Arbetarskyddsstyrelsen har inlett en ökad satsning på psykosociala frågor. Styrelsens målsättning är att psykiska och sociala aspekter skall bevakas i allt föreskriftsarbete. I det pågående arbetet med att ta fram föreskrifter om minderåriga och om ensamarbete tas sålunda hänsyn till de psykosociala aspekterna på arbetsmiljöförhållandena. Generella råd och anvisningar rörande arbetsmiljöns psykiska och sociala aspekter är under utarbetande och beräknas bli färdiga vid årsskiftet 1979-1980. Motionsyrkandet är därför enligt utskottets mening tillgodosett och påkallar inte någon riksdagens åtgärd.

Företagshälsovård

I motionen 1978/79:792 yrkandet 8 yrkas att alla anställda skall få obligatorisk tillgång till företagshälsovård fr. o. m. 1985 samt att företagshälsovården samordnas med landstingens verksamhet och att företagshälsovårdens personal anställs via landstingen men ansvarar för en kommitté som är

till sin majoritet sammansatt av fackföreningsmedlemmar utsedda av de lokala fackorganisationerna.

I det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1977/78:1 (s. 40) slog utskottet fast att målet för utbyggnaden av företagshälsovården bör vara att alla löntagare skall ha tillgång till företagshälsovård. Utskottet ansåg vidare att det inte kan eller bör anges någon exakt tidpunkt då målet skall vara uppnått. Utskottet vidhåller denna uppfattning och vill i övrigt hänvisa till företagshälsovårdsutredningens (A 1976:01) pågående arbete. Enligt utredningens direktiv bör utbyggnaden av företagshälsovården liksom nu ske på frivillighetens väg och frågor om dess innehåll m. m. regleras genom avtal och överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter. Utskottet vill också hänvisa till att frågan om företagshälsovården också skall uppmärksammas av hälso- och sjukvårdsutredningen (S 1975:04).

I det ovan angivna utskottsbetänkandet, i vilket behandlades regeringens förslag till arbetsmiljölag, togs också upp frågan om företagshälsovårdens organisation (betänkande s. 41). Utskottet avstyrkte ett motionsyrkande av i huvudsak samma innehåll som det nu aktuella yrkandet i huvudmannaskapsfrågan. Utskottet hänvisade till att de nuvarande organisationsformerna för företagshälsovården har sin grund i avtal mellan arbetsmarknadens parter och till att organisationsformerna är väl förenliga med det synsätt som präglar reglerna i arbetsmiljölagen om ansvaret för skyddsverksamheten i företagen. Vid sin bedömning beaktade utskottet att det i direktiven för företagshälsovårdsutredningen understryks bl. a. att det är viktigt att samverkan kommer till stånd mellan den allmänna hälso- och sjukvården samt arbetarskyddet då det gäller frågan om tillgodoseendet av sjukvård; i direktiven anges att behovet av sjukvård i största möjliga utsträckning bör tillgodoses inom den offentliga primärsjukvården. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att det i en nyligen framlagd proposition, 1978/79:133, bl. a. föreslås att riksdagen godkänner ett avtal som slutits mellan statens arbetsgivarverk och de statsanställdas organisationer om riktlinjer för organisation m. m. för statlig företagshälsovård. Avtalet innebär en snabbare utbyggnadstakt av den statliga företagshälsovården. Enligt avtalet skall ett nytt organ benämnt Statshälsan svara för företagshälsovård för de statsanställda. Statshälsan skall ledas av en styrelse i vilken arbetstagarorganisationerna utser de flesta ledamöterna. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motionen 1978/79:792 yrkandet 8.

I detta sammanhang tar utskottet även upp yrkandet 11 i motionen 1978/79:792, i vilken även föreslås att kraftigt utvidgade och förlängda kurser skall erbjudas företagshälsovårdens personalkategorier. I sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1978/79:17 (s. 6) uttalade utskottet i november förra året att det finns skäl att anta att utbildningen i företagshälsovård och i andra arbetsmiljöfrågor ökar i den takt som f. n. är möjlig med hänsyn bl. a. till rekryteringsmöjligheterna. Utskottet framhöll också att företagshälsovårdsutredningen enligt sina direktiv skall ta upp frågan om omfattningen av

utbildning för personal till företagshälsovården. Med hänsyn till vad utskottet således nyligen uttalat avstyrks motionen 1978/79:792 yrkandet 11.

Utbildning av skyddsombud

I motionen 1978/79:792 yrkandet 10 föreslås att en utredning tillsätts för att planera högskoleanknuten utbildning för skyddsombud på betald arbetstid.

Frågan om vem som skall ha ansvaret för utbildningen av skyddsombud diskuterades utförligt vid genomförandet av 1973 års delreform av arbetarskyddslagstiftningen. I enlighet med starka önskemål från LO och TCO infördes en bestämmelse i arbetarskyddslagen att arbetsgivare och arbetstagare gemensamt svarar för att skyddsombud får erforderlig utbildning. Bestämmelsen överfördes oförändrad till arbetsmiljölagen (6 kap. 4 § sista stycket).

Genom avtal mellan arbetsmarknadens parter har en rad frågor kring skyddsombudsutbildningen fått sin lösning för stora delar av arbetsmarknaden. På grundval av avtalet har en omfattande skyddsombudsutbildning kommit till stånd med målsättningen att alla skyddsombud skall ha genomgått grundkursen Bättre arbetsmiljö. För samordning av utbildningsverksamheten och för att ange riktlinjer för utbildningens innehåll m. m. finns en central utbildningsdelegation som är knuten till arbetarskyddsstyrelsen. I delegationen ingår bl. a. representanter för arbetsmarknadens parter och arbetarskyddsfonden.

Arbetarskyddsstyrelsen anordnar årligen med ekonomiskt stöd från arbetarskyddsfonden en kurs i arbetarskyddsfrågor för kvalificerade skyddsombud. Av deltagarna krävs viss grundläggande arbetsmiljöutbildning och god erfarenhet i arbetarskyddsfrågor. De är i allmänhet verksamma som skyddsombud, huvudskyddsombud eller regionala skyddsombud. En systematisk utvärdering av kursen har skett. Utvärderingen visade att ett mycket begränsat antal skyddsombud per år har behov av en sådan mera omfattande utbildning som kursen avser. Mot bakgrund härav anordnas endast en kurs per år, och antalet deltagare i varje kurs begränsas till 25–30. För år 1979 planeras en kurs för 30 kvalificerade skyddsombud.

Utskottet är med hänsyn till det anförda inte övertygat om att det föreligger något behov av en sådan utredning som motionärerna efterlyser. Utskottet vill erinra om att det redan förekommer högre utbildning för skyddsingenjörer och annan personal för företagshälsovården. Utskottet avstyrker motionsyrkandet (motionen 1978/79:792 yrkandet 10).

Fackligt miljöinstitut

I motionen 1978/79:792 yrkandet 12 föreslås att ekonomiskt stöd erbjuds fackliga organisationer och förbund som önskar starta ett fackligt miljöinstitut för forskning, information och utbildning.

Frågan om inrättandet av ett fackligt miljöinstitut har tidigare vid flera tillfällen behandlats av riksdagen. Riksdagen har därvid bl. a. hänvisat till det arbetstagarinflytande som f. n. finns inom olika organ för forskning och utveckling. I den nyligen framlagda propositionen 1978/79:119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning har regeringen föreslagit att arbetstagarorganisationerna skall få ett ökat inflytande över beslut i forskningsfrågor. Arbetstagarorganisationerna skall bl. a. få förbättrade möjligheter att ta initiativ till forskning genom att vissa medel ur arbetarskyddsfonden får disponeras till stöd för bl. a. utarbetande av forskningsprogram, kunskapsöversikter och kursverksamhet (prop. s. 37). Arbetstagarorganisationernas representation i forskningsorgan skall ökas ytterligare. På grund härav och då det är löntagarorganisationerna själva som avgör om ett fackligt miljöinstitut skall inrättas anser utskottet att yrkandet om ekonomiskt stöd till facklig organisation som önskar starta fackligt miljöinstitut inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Arbetsglasögon

I motionen 1978/79:1071 önskar motionären en utredning av frågan hur samhället skall kunna förbättra möjligheten för personer i behov av arbetsglasögon att anskaffa glasögon.

Riksdagen har som redovisas i ett föregående avsnitt i detta betänkande (s. 10–11) vid ett flertal tillfällen avslagit likalydande motionsyrkanden. När frågan senast behandlades av riksdagen (SfU 1977/78:25) erinrades om att det åligger arbetsgivaren att tillhandahålla glasögon i den mån de är att hänföra till skyddsglasögon. Denna princip har uttryckligen slagits fast i t. ex. arbetarskyddsstyrelsens anvisningar om arbete vid bildskärmar. Arbetsgivarna har vidare i stor utsträckning åtagit sig att ersätta kostnader för glasögon som skadats på grund av arbetsförhållanden. Utskottet anser med hänsyn till det anförda att något riksdagens initiativ med anledning av motionen 1978/79:1071 inte bör tas.

Normer för lyft

I motionen 1978/79:1635 hemställs om ökade insatser för forskning om rygg- och lyftområdet och åtgärder för att utarbeta normer för högsta tillåtna tyngd vid manuella lyft.

Som framgår av ett tidigare avsnitt av detta betänkande pågår på olika håll forskning kring lyft i olika arbeten. Arbetarskyddsstyrelsen har inlett en

kartläggning för att få underlag för rekommendationer och föreskrifter för lyft. En rapport har redan publicerats om den fysiska ansträngningen vid sophämtning i vilken man kommit fram till rekommendationer om maximering av vikten på manuellt hanterade bördor. Motionen är därför tillgodosedd och påkallar inte någon riksdagens åtgärd.

AMU-elevernas skyddsombud

I motionen 1978/79:1668 hemställs om sådana åtgärder att AMU-elevernas skyddsombud ges samma utbildningsmöjligheter som skyddsombuden på den reguljära arbetsmarknaden och att de erhåller samma status som dessa.

Vid tillkomsten av arbetsmiljölagen uttalade socialutskottet (SoU 1977/78:1 s. 15) att starka skäl talade för att samverkansreglerna i arbetsmiljölagen borde tillämpas fullt ut beträffande bl. a. de s. k. AMU-eleverna. Utskottet utgick från att vad utskottet anfört skulle komma att beaktas av den utredning som skulle tillsättas för att utreda frågan om elevernas medverkan i arbetet med skolans arbetsmiljö. I februari 1978 erhöll skolöverstyrelsen och universitets- och högskoleämbetet det nämnda utredningsuppdraget. Utredningsarbetet, som bedrivs i nära samarbete med arbetsmarknadens parter, pågår fortfarande. Utskottet anser inte att något riksdagens initiativ erfordras med anledning av motionen.

Bullerbekämpning

I motionen 1978/79:1833 hävdas att det är nödvändigt att åtgärder vidtas i syfte att åstadkomma en brett upplagd informationskampanj om bullerbekämpning.

Utskottet anser liksom motionärerna att det finns anledning att fortlöpande uppmärksamma riskerna för bullerskador på arbetsplatserna och på andra håll i samhällslivet. Under senare år har stora ansträngningar gjorts för att sprida kunskap om buller och bullerbegränsning. I samband med att arbetarskyddsstyrelsens anvisningar nr 110 Buller i arbetslivet utkom år 1976 utgav arbetarskyddsstyrelsen med bidrag från arbetarskyddsfonden boken Buller och bullerbekämpning. Avsikten med boken var att informera om principer och tekniska åtgärder för bullerbegränsning. Branschvis upplagda informationsfoldrar har vidare utarbetats och distribuerats. En vidareutbildningskurs om buller planeras vidare för dem som genomgått kursen Bättre arbetsmiljö.

Det är således enligt utskottets mening angeläget att fortsatta insatser görs på området men utskottet anser med hänsyn till det anförda inte att det är erforderligt med någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen.

Utskottet hemställer

1. beträffande översättning av skyddsanvisningar m. m. att riksdagen avslår motionen 1978/79:605,
2. beträffande vetorätt för lokal fackförening att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 1,
3. beträffande hygieniska gränsvärden att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 3,
4. beträffande representationen i arbetarskyddsstyrelsen m. m. att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 4,
5. beträffande rätten att besluta när av skyddsombud stoppat arbete skall återupptas att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 6,
6. beträffande föreskrifter om den psykosociala arbetsmiljön att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 7,
7. beträffande utbyggnad m. m. av företagshälsovården att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 8,
8. beträffande högskoleanknuten utbildning för skyddsombud att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 10,
9. beträffande utbildning av företagshälsovårdens personal att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 11,
10. beträffande ekonomiskt stöd till fackligt miljöinstitut att riksdagen avslår motionen 1978/79:792 yrkandet 12,
11. beträffande arbetsglasögon att riksdagen avslår motionen 1978/79:1071,
12. beträffande ökade insatser för forskning om rygg- och lyftområdet m. m. att riksdagen avslår motionen 1978/79:1635,
13. beträffande AMU-elevernas skyddsombud att riksdagen avslår motionen 1978/79:1668,
14. beträffande aktiv bullerbekämpning att riksdagen avslår motionen 1978/79:1833.

Stockholm den 5 april 1979

På socialutskottets vägnar
KERSTI SWARTZ

Närvarande: Kersti Swartz (fp), Evert Svensson (s), Karin Andersson (c), Anna-Greta Skantz (s), John Johnsson (s), Bengt Bengtsson (c), Karl Leuchovius (m), Kjell Nilsson (s)*, Britt Wigenfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Per Gahrton (fp)*, Stig Alftin (s), Rune Gustavsson (c)* och Ingegerd Troedsson (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.